

1. «Το διασπορικό αφήγημα των Καστελλοριζιτών της Αυστραλίας στον χώρο και στον χρόνο: Από την τοπική στην πολυτοπική και στη διαδικτυακή συγκρότηση της ταυτότητας», *Δωδεκανησιακά Χρονικά*, τόμ. ΚΖ', Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου, Ρόδος 2017: 1158-1201.

Το άρθρο αυτό ξεκίνησε ως ανακοίνωση στο πλαίσιο του ΙΘ΄ Πολιτιστικού Συμποσίου της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Δωδεκανήσου (Ρόδος, Ιούλιος 2015), αλλά ενσωματώνει στοιχεία από την μακρόχρονη ενασχόλησή μου με την ομάδα των Καστελλοριζιτών της Αυστραλίας.

Η κοινότητα των Καστελλοριζιτών στο Περθ της Δυτικής Αυστραλίας υφίσταται επίσημα επί ένα τουλάχιστον αιώνα, αφού ο σύλλογός τους, ο Καστελλοριζιακός Σύλλογος Δυτικής Αυστραλίας (Castellorizian Association of Western Australia) ιδρύθηκε το 1912. Η κοινότητα αυτή αποτέλεσε το αντικείμενο της διδακτορικής μου διατριβής, για την οποία διεξήγαγα επιτόπια έρευνα στο Περθ κατά τα έτη 1984-1986. Από τότε, επί τριάντα περίπου χρόνια συνεχίζω την επικοινωνία και την ερευνητική μου σχέση με τους Καστελλοριζιούς της Αυστραλίας, αλλά και με το Καστελλορίζο, μια σχέση που έχει αποτυπωθεί σε έναν αριθμό επιστημονικών δημοσιεύσεων πάνω σε διάφορες εκφάνσεις της καστελλοριζιακής ιστορίας, του πολιτισμού και της ταυτότητας.

Το ακόλουθο καίριο ερώτημα που με απασχόλησε από το ξεκίνημα της ενασχόλησής μου με μια ομάδα διακριτή πολιτισμικά στο πλαίσιο της ελληνικής και της αυστραλιανής κοινωνίας του Περθ, έναν αιώνα και πλέον μετά τη συγκρότησή της ως μεταναστευτικής και εθνοτικής κοινότητας στους Αντίποδες, εξακολουθεί να με απασχολεί: Με ποιους τρόπους έχει συγκροτηθεί, διατηρηθεί και μετασχηματισθεί η συλλογική ταυτότητα των Καστελλοριζιτών του Περθ Αυστραλίας στη μεγάλη διάρκεια ενός αιώνα ή πέντε περίπου γενεών; Το ερώτημα αυτό διερευνάται στην παρούσα μελέτη, όπου επιχειρώ να παρουσιάσω και να αναλύσω το «διασπορικό αφήγημα» των Καστελλοριζιτών στον χώρο και στον χρόνο. Αφήγημα είναι «η έκθεση ή εξιστόρηση πραγματικών ή φανταστικών γεγονότων σε γραπτό συνήθως λόγο», σύμφωνα με το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη. Στην ανά χείρας μελέτη διερευνώ τους τρόπους με τους οποίους οι γενιές των Καστελλοριζιτών του Περθ «αφηγούνται» την ιστορία της μετανάστευσής τους: πώς, δηλαδή, αναπαριστούν, αποτυπώνουν και μεταβιβάζουν την συλλογική εθνοτική τους ταυτότητα ως πολιτισμική κληρονομιά σε διάφορους χώρους κατά τη διάρκεια της τριακονταετούς περίπου έρευνάς μου για την κοινότητά τους.

Η συλλογική ταυτότητα των Καστελλοριζιτών του Περθ δεν συγκροτείται σε έναν αλλά σε πολλούς τόπους, είτε φυσικούς (του αστικού χώρου του Περθ, του Καστελλορίζου) είτε ηλεκτρονικούς (ιστότοπους στο διαδίκτυο), που είναι όλοι εμποτισμένοι με σημαντικό εθνοτικό συμβολισμό. Στην παρούσα μελέτη εστιάζω στην παρουσίαση και στην ανάλυση των τρόπων με τους οποίους οι Καστελλοριζιοί του Περθ μιλούν για τη συλλογική τους ταυτότητα στον χώρο και στον χρόνο, όπως τους κατέγραψα, τους μελέτησα και επιχείρησα να τους ερμηνεύσω κατά τη χρονική περίοδο των τελευταίων τριάντα ετών κατά την οποία διεξάγω έρευνα στη συγκεκριμένη ομάδα.

Επέλεξα να παρουσιάσω το αφήγημα της ταυτότητας των Καστελλοριζιτών του Περθ σε τρεις χώρους, τους οποίους προσέγγισα εφαρμόζοντας τις μεθόδους της επιτόπιας, της πολυτοπικής και της διαδικτυακής εθνογραφικής έρευνας αλλά και της προφορικής ιστορίας. Οι τρεις αυτοί χώροι συνυπάρχουν στις νοερές συγκροτήσεις της προσωπικής αλλά και της συλλογικής ταυτότητας των Καστελλοριζιτών του Περθ, οι οποίοι τη διαμορφώνουν και την ενισχύουν αντλώντας επιλεκτικά από τους χώρους αυτούς κατά περίπτωση. Η παρουσίασή τους σε χρονολογική, κατά κάποιον τρόπο, σειρά γίνεται αφενός για λόγους καλύτερης κατανόησης των διαδικασιών της συγκρότησής τους και αφετέρου σε ανταπόκριση προς τις μεθόδους έρευνας που μου επέτρεψαν να συνειδητοποιήσω αυτές τις διαδικασίες συγκρότησης. Ως αναλυτικά εργαλεία έρευνας χρησιμοποίησα τις έννοιες της συλλογικής μνήμης και των τόπων μνήμης, του χώρου, της πολιτισμικής κληρονομιάς και του μύθου, εφαρμόζοντάς τες στο εθνογραφικό υλικό των τριών χώρων αφήγησης της καστελλοριζιακής διασπορικής ταυτότητας στους οποίους εστίασα.

Πρώτα παρουσιάζω τους τρόπους με τους οποίους συγκροτείται η καστελλοριζιακή ταυτότητα στον αστικό χώρο του Περθ. Αναφέρομαι στα υλικά στοιχεία του χώρου της Northbridge, της «ελληνικής περιοχής» του κέντρου του Περθ, που αποτυπώνουν τη μεταναστευτική ιστορία της καστελλοριζιακής κοινότητας κατά την πρώτη περίοδο της συγκροτημένης συλλογικής της παρουσίας στον αστικό ιστό του Περθ. Η περίοδος αυτή ταυτίζεται με την αρχική «μυθική» ενότητα της ελληνικής κοινότητας, τότε που διαμορφώθηκαν οι κοινές αξίες και παγιώθηκαν οι πρακτικές και τα έθιμα τα οποία αποτέλεσαν το συμβολικό κεφάλαιο και των επόμενων γενεών των Καστελλοριζιτών μετά τη διασκόρπισή τους από την ελληνική γειτονιά. Τα ορόσημα αυτά του αστικού χώρου λειτουργούν ως αποθετήρια της συλλογικής πολιτισμικής κληρονομιάς των Καστελλοριζιτών του Περθ και μεταβιβάζουν γνώση και σύμβολα της ομάδας, αφηγούμενα την ιστορία της.

Από τη δεκαετία του 1980 και εξής οι Καστελλοριζιτοί του Περθ διεύρυναν το πεδίο συγκρότησης της συλλογικής τους ταυτότητας στον χώρο συμπεριλαμβάνοντας το ίδιο το Καστελλόριζο και εστιάζοντας σε αυτό, όχι πλέον ως σύμβολο ενός μυθικού παρελθόντος μόνο αλλά ως βιωμένη πραγματικότητα. Μέσα από ταξίδια «επιστροφής» στο νησί και προσπάθειας να ‘ρίξουν’ πάλι τις ρίζες τους, τις οποίες η μετανάστευση και η πολυετής απουσία είχαν κόψει, αλλά κυρίως μέσα από τις περιβαλλοντικές, εκπαιδευτικές και πολιτιστικές δράσεις τους μέσω του συλλόγου των [Αυστραλών] Φίλων του Καστελλοριζίου (FK), οι Καστελλοριζιτοί του Περθ – και της Αυστραλίας γενικότερα – διεκδικούν μια θέση στην κοινότητα και στην ιστορία του νησιού καταγωγής τους και προσπαθούν να συμβάλουν εποικοδομητικά στη μοίρα του δημιουργώντας γέφυρες αλληλογνωριμίας ανάμεσα στα μέλη των νεότερων γενεών των Καστελλοριζιτών του νησιού και της διασποράς.

Τέλος, διερευνώ τον ιστότοπο για το ναυάγιο των Καστελλοριζιτών προσφύγων του τέλους του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, δημιούργημα των διασωθέντων Καστελλοριζιτών που συνέχισαν τη ζωή τους ως μετανάστες στην Αυστραλία, αλλά φρόντισαν να διατηρήσουν την τραυματική αυτή μνήμη και να τη μεταβιβάσουν στους απογόνους τους ως πολιτισμική κληρονομιά που αφορά Αυστραλούς πλέον πολίτες, διαχέοντας τη γνώση γι’ αυτήν στην ευρύτερη αυστραλιανή κοινωνία. Με αναφορά

στις αφηγήσεις, τις φωτογραφίες και τις αναμνηστικές τελετές για το ναυάγιο στον ιστότοπο, αναπτύσσω το θέμα της συγκρότησης της συλλογικής ταυτότητας μέσω του διαδικτύου. Ο ιστότοπος για το ναυάγιο είναι ένας τρίτος ή σχεσιακός χώρος, του οποίου οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να ανακαλούν αναμνήσεις μέσω της χρήσης των οικείων σε αυτούς στοιχείων και συμβόλων του, προσώπων, τοπίων, τελετουργικών πρακτικών, αναπαραστάσεων υλικών στοιχείων και ιστορικών περιόδων, για τα οποία διαθέτουν ένα βιωματικό υπόβαθρο. Έτσι, ο ιστότοπος για το ναυάγιο γίνεται το αποθετήριο της πολιτισμικής μνήμης της κοινότητας, που διατηρεί τη γνώση όχι μόνο του ιστορικού γεγονότος και των προσώπων που ενεπλάκησαν σε αυτό, αλλά και του ιστορικού και κοινωνικού παρόντος της καστελλοριζιακής κοινότητας, όπως καθρεφτίζεται στις ποικίλες «αφηγήσεις» των δημιουργών του ιστότοπου κατά την εποχή της δημιουργίας του (2010).